

السند المحكم
في
ترجمة السلم

مترجمي

قرشي زاده محمود ندم

معارف نظارت جليله سنك ۲۸ جادي الاولى سنه ۱۳۰۳
تاريخ و ۱۱۰۸ نومرولي رخصتنامه سييله شرق
چارشوسنده سليمان افنديك مطبعه سنده
طبع اولمشر

استانبول

۱۳۰۳

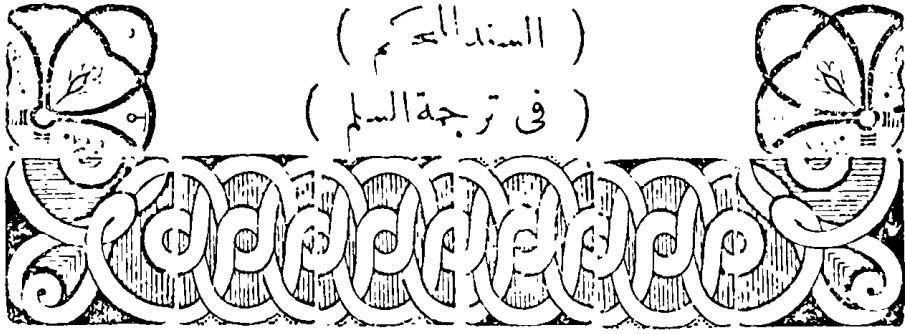
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أحمدك يا من تزين المنطقُ بتوحيد ذاته . وأخذت المقدمات
نتائجها الصادقة من بدع صنع وآياته . وأصلى واسلم على
سيدنا ومولانا محمد عبدك ورسولك الذي كليات محاسن الورى
جزء من بحر عرفته واتقانه . وتصورات اهل الحقيقة فرع
من اصل تصديقاته وبرهانه . وعلى آله واصحابه الذين
حجوا خصماتهم بالدليل الواضح والقول الشارح . وارفع
أكف الدعاء لحضرة امير المؤمنين وامام المسلمين . غيث
المستطرين . غوث المستنصرين . مالك رقاب الامم . ظل الله
في العالم . حجة الحق . خليفة الرسول على الخلق . تاج
ملوك الورى . بدر الخلافة الكبرى . عميم العواطف .
محيي العلوم والمعارف . سلطان البرين والبحرين . خادم الحرمين
الشريفين السلطان ابن السلطان السلطان الغازى (عبد الحميد خان)
ابن السلطان الغازى عبد الحميد خان . ادام الله ايام خلافته
و دام بساط الامن منشورا للامم في ظل ظليل سلطنته وحجايته
ماختلف الملوان . وتعاقب العصران .

ملك في عصره قد نثرت * ما طوى الدهر أكف الأدب
فحلى الجيد من أيامه * بحلى تُنجل طوق الذهب
وسماء الملك فيها أشرقت * شمس فضل مالها من مغرب
فأستنار الكون علما وسرت * ظلمات الجهل عن كل غبي
ضاعف الله له الاجر ولا * زال يلى اممه فى الخطب

اما بعد منشأ انواع فیض و سعادت اولان علم و معرفتک حایه
مخصوصه حضرت ظل اللهی به مظهریتی ایله طریق ترقیده
کل یوم قطع مراتب ایایکده بولمسی اهل وطنک موجب تزاید
شوق و غیرتی اوله رق کافه سی ولی نعمت بی منتز پادشاهمزا فندمن
حضرت لرنیک باعث افزایش انوار فنون اولان افکار منوره
حضرت خلافت پناهی و انواع عنایات بی غایات تاجدار یلرینه
قارشو نعمت شناسانه و محمدتکارانه ایکی صنفه آریلوب الیرندن
کلدیکی قدر افاده و استفاده به چالشقمده و سایه معارف پیرایه جناب
ملو کانه ده بوشوق عمومی ایله معارف نامنه پیدر پی وقوعه کلان
خدمتله حکمت حکومته برر قیمت و یریله رک اولاد وطن بروجه
مطلوب عالی دائماً تحصیل علم و معرفته تشویق بیورلمتده اولدیغی
جهتله بو عبد حقیر یعنی جناح نجاح سلطنت سنیه به التجا و دخالتله
مظهر انواع عاطفت و نائل جمیع سعادت اولان چرکس قومندن
قبارطای قبیلله لی قرشی زاده محمود ندیم ابن الحاح طاهر شو عصر
مسعود حضرت پادشاهیده اخلاف وطنه مورانه بر خدمتله
بقدر الطاقه تحدیث نعمت ارزوسنه دوشوب علاءه اخضری
علیه رحة الباری نك حفظ قواعد منطقیه بی تسهیل ایچون
یوزبو قدر بیتدن عبارت اولمق اوزره نظم و تألیف و دیباچه سنده
سمیته بالسلم المنورق . یرقی به سماء علم المنطق . بیتیله تسمیه
و توصیف ایلدیکی مختصر لطیف بعض محققین کلامندن مقتبسما

ايضاحات لازمه علاوه سيلاه تركبجه شرح و ترجمه و بعدتيسرا ختام
« السند المحكم في ترجمه السلم » ايله تسميه ايلدم . اهل علم
و ادبك بواثر ناچيز مده كوره جكلى
خطارى علو قدر و شانلى
اقتضاسنجيه نقصان بضاعده
باغشلايه جقلى دركاردر
و بالله التوفيق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الَّذِي قَدْ أَخْرَجَنَا * نتائج الفكر لا رباب الجحى
 وخط عنهم من سماء العقل * كل حجاب من سحاب الجهل
 حتى بدت لهم شمس المعرفة * رأوا مخدرا تها منكشفه

« قد أخرجنا » الف اطلاق ايچوندر اخراجك ايجاد ايله تفسيرى
 اظهار ايله تفسيرندن احسندر « نتائج الفكر » نتائج نتيجه نك
 جمعيدر نتيجه لغتده ثمره در اصطلاحده قولينك لذاتهما تسليندن
 لازم كلان قولدر فكر لغتده نفسك معقولاتده حركتيدر محسوساتده
 حركتى ايسه تخيلدر واصطلاحده كرك تصويرى اولسون و كرك
 تصديق اولسون بر مجهوله توصل ايچون اميرين معلوميناك
 ترتيبدر اولكى مثلا انسانك تعريفنده حيوان ناطق كبي و ثانى
 حدوث عالم اوزرينه استدلالده (العالم متغير و كل متغير حادث)

کبی (لاریاب الحجی) اخر جایه متعلقدر ارباب جمع رب در رب معانی منظومه آتیه به اطلاق اولنوب بوراده مراد صاحب معناسیدر .

قریب محیط مالک ومدبر * مرب کثیر الحیر والمول للنعم
 وخالقنا المعبود جابر کسرنا * ومصالحنا و الصاحب الثابت القدم
 وجامعنا والسید احفظ فهذه * معان أنت للرب فادع لمن نظم
 جی کسرو قصر ایله عقل معناسنه در آل عهد علمی ایچون
 اولوب معهود فرد کاملدر عقل بر نور روحانیدر که نفس انکله
 علوم ضروریه ونظریه بی ادراک ایدر بو حالده اصل مدرك
 نفس اولوب عقل انجق نفسک ادراکنده آتدر مصنف علیه الرحمه
 نتایج وفکرو عقل ایله کتابی تصدیق ایتسنده براعت استهلال
 واردر (و حط) سببک مسبب اوزرینه عطی قبیلندن اوله رق
 (قد أخرج الخ) قولى اوزرینه معطوفدر حط فی الاصل
 ازاحه یعنی یوقاریدن اشاغی به المق معناسنه اولوب بده مجاز
 مرسل اوله رق مطلقا ازاحه حسیه به و صکره علاقه مشابیه
 ایچون ازاحه معنویه به اطلاق واندن بو معنایه اوله رق استعاره
 تبعیه طریقله حط لفظی اشتقاق اولنمشدر .

(عنهم) ضمیر ارباب حجایه عائددر (من سماء العقل) جار
 و مجروردن بدل اولوب من عن معناسنه در (کل حجاب) حط نک
 مفعولیدر (شمس المعرفة) فاعل بدت در شمس بر ایکن بوراده
 جمع اولنمسی یا تعظیم ایچوندر یا خود ایام و محالی اعتباریله در

(رأوا) قولندن فاء تفریعیہ محذوفدر (مخدراتها) ضمیر شمسہ یا خود معرفتہ عائددرکہ استعارهٔ تصریحیہ طریقہ مخدراتدن مسائل خفیہ مراددر ضمیرہ اضافتی بوکاقرینہ اولوب رؤیت وانکشاف ترشیددر (منکشفہ) مخدراتدن حالدر (مفهوم ایات) جد و ثنا اول ذات اجل واعلاہ خاص و سزادرکہ ارباب عقل وشعورہ ترتیب ادور معلومہ ایله اندن استحصال نتائج مطلوبہ ایتک خصیصہ سنی اعطا بیورمشدر وانردن ظلام جہلی سمدان سحاب صیبررکبی ازالہ ایتمکله شمس تابان معرفت انلرہ عرض طلعت ایتش وعلم وعرفانک معانی معضله سی کندیلرینہ مرئی ومنکشف اولمشدر .

نَحْمَدُهُ جَلَّ عَلَى الْإِنْعَامِ * بِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ
 مِنْ خَصِنَا نَجِيرٍ مَنْ قَدَّارِ سَلَا * وَخَيْرٍ مَنْ حَازَ الْمَقَامَاتِ الْعَلَا
 مُحَمَّدٌ سَيِّدُ كُلِّ مَقْتَنِي * الْعَرَبِيِّ الْهَاشِمِيِّ الْمُصْطَفِيِّ
 صَلَّى عَلَيْهِ اللَّهُ مَا دَامَ الْجَمِيُّ * يُخَوِّضُ مِنْ بَحْرِ الْمَعَانِي الْجَمَّا
 وَآلِهِ وَصَحْبِهِ ذَوِي الْهَدْيِ * مِنْ شَبَّهُوا بِأَنْجَمٍ فِي الْإِهْتَدْيِ

مصنف « ان الحمد لله محمدہ » حدیثہ اقتداء ایکی دفعہ جد ایلدی اولکی ترکیبده محمود علیہ ذات اولدیغندن ا کا مناسب اوله رق دوام واستمراری افاده ایدن جله اسمیه و بوراده محمود علیہ انعام اولدیغنه نظرا تجددی مفید اولان جله فعلیه

کتوردی « جل » جمله اعتراضیه در که مصنف بونکله انشاء تعظیم قصد ایلدی یاخود ماضویه اولدیغی ایچون قد تقدیر یله حالیه در « علی الانعام » علی لام معناسنه در « وان تدوا نعمه الله لا تحسوها » آیت کریمه سی موجبجه نعم الهیه لاتعد ولا تحصى اولدیغی حالده نعمت ایمان و اسلامی ذکر ایله تخصیص ایلسی بونعمت جیبع نعمک اجل و اساسی اولسنه مبذیر « من نحننا » مبتدا محذوفه خبر در جمله سی استثنایه بیانه اولوب « من المحمود » سؤال مقدرینک جوابته مسوقدر « بخیر من الخ » ائمه کلامدن اولان اهل تجتیبک بیانلی اوزره علیه الصلوة والسلام افندمزل خیریتی تفضیل الهی ایلدر « العلاء » جمع علیادر (محمد) یابدل و یاخود عطف بیان اولوق اوزره جری عربیه راجع ایسه ده تعظیه مناسب اولان مبتدا محذوفه خبر اوله رق رفعلیدر که او حالده جمله مستأنفه اولور (سید کل مقتنی) لفظ شریفدن بدل یاخود عطف بیاندر مقتنی متبع معناسنه اولوب رسول دیمکدر (یخوض) حقیقته خذش نفس اولوب عقل انک آتی اولدینندن بو کلامده مجاز عقلی وارددر (من بحر المعانی) بچادن حال متقدمه در (لجا) یخوض نک مفعولیدر لجاج جمع لجه در که استعاره تصریحیه طریقیه مسائل صعبه مراددر وقرینه سی لفظ معانی اولوب یخوض ترشیدر مصنف (من شبهوا الخ) قولیه (یا محمد اصحابک

عندی کالنجوم فی السماء بعضها ضوء من بعض فن أخذ
بشیء مما اختلفوا فیہ فهو علی هدی عندی (حدیث
قدسیسنہ و بوبابہ مروی اولان سائر احادیث شریفہ یہ
اشارت ایلشدر (فی الاهداء) مصدر بناء مفعولدرکہ
مشبه و مشبه بہدن هر برینه صفت اوله بیلور (مفہوم آیات)
نعمت ایمان و اسلامی احساندن طولایی دخی حق جل
وعلایہ عرض محمدت و عبودیت ایدرز اول ذات ذی کبریا کہ
بزی خیر المرسلینہ و حائز مقامات شرف و سعادات اولمش
بالجمله مقربینک بہنی بولنان محمد الامینہ امت قلمقلہ ممتاز
ایلشدر عقل بشر بحر معانی انکیزلرنده شناور اولدقجہ
حق سبحانہ و تعالی سید جمیع رسل اولان اول خیر الانامہ
و اقتداریلہ حصول اهداءہ انجم مثال بولنان آل و اصحاب
کرامہ صلاۃ و سلام ایتسون .

و بعد فالنطق للجنان	*	نسبته كاللغو للسان
فيعصم الافكار عن غي الخطا	*	وعن دقيق الفهم يكشف الغطا
فهاك من اصوله قواعدا	*	تجمع من فنونه فوائدا
سميته بالسلم المنورق	*	يرقى به سماء علم المنطق
والله أرجو أن يكون خالصا	*	لوجهه الكريم ليس قالصا
وأن يكون نافعا للمبتدي	*	به الى المطولات يهتدي

(فالمنطق) فأقول المنطق الخ تقدیرنده درکه مصنف
 بو قولیه بعض فضلائک بوجه آتی نظم ایلهدیکی مبادی
 عشره دن برینه یعنی بوفنک ثمره و فائده سنه اشارت ایلشدر .

ان مبادی کل فن عشره * الحد و الموضوع ثم الثمره
 و فضله و نسبة و الواضع * و الاسم الاستمداد حکم الشارع
 مسائل و البعض بالبعض آکتی * و من درى الجميع حاز الشرفا

ایمدی بوفنک واضعی (ارسطاطالیس) در و استمدادی
 عقلدن اولوب مسائلی ایسه هیئت معرفات واقیسه دن
 و بونتره متعلق شیردن باحث اولان قضایای نظریه دن
 عبارتدر فضلی علوم سائره یه فائق اولمیدر لکن
 بعض علوم جهت اخرا دن طولایی منطقه فائقدر
 منطک حکمی ایسه مصنفک اشاغیده ذکر ایتدیکی در
 موضوعی تصورات و تصدیقاتدر (للجنان) مبتدادن
 حال اولان محذوفه متعلقدر که تقدیری منسوب
 للجنان در یاخود مابعدی اولان نسبتیه به متعلقدر
 (نسبتیه) ضمیر منطقه عائددر (کالنحو) کنسبه النحو
 تقدیرنده در لسان نحو دن حال اولان محذوفه متعلقدر که
 تقدیری منسوباً للساندر (وعن دقیق الفهم) نولندهکی
 و او مابعدینه داخل اولوب دقیق فهمه اضافتی صفتک

موصوفه اضافتی قبیلندندر فهم مفهوم معناسنه اولوب
 تقدیری (ویکشف الغطا عن المفهوم الدقیق) درکه
 بونده کنایه و تخیل طریقیله استعاره واردر شویله که دوق
 فهمی شیء منطقی به تشبیه و اسم مشبهه می حذف ایله لوازمندن
 اولان شیء که غطادر تخیلا اثبات ایلدی و کشف لفظی
 تر شیخدر (الفطا) کسرغین معجمه ایله حائل و پرده
 معناسنه در (فهاک) فاء شرط محذوفدن افصاح
 اولمشدر هاک لفظنک مجموعی یاخود یالکزها اسم فعل
 اولوب بو حالده کاف حرف خطابدر (قواعدا) اسم
 فعلک مفعولیه در (تجمع) ضمیر مستتر قواعد یاخود
 مخاطبه عائددر (من فنونه) فوائدی بیان اولوب
 فنون ایله مراد قواعد کلیده دن مستفاد اولان فروع جزئیهدر
 (فوائد) تجمع نک مفعولیدر (و الله) لفظ شریف
 تعظیم اوزره منصوبدر دینکم موازی ادبدر (لوجهه)
 معلومدر که حق تعالی حضرتلری ایچون وجه یاخود ید
 اولسنی ایهام ایدر قول هر زده کاورسه تأویلی لابدر
 ته که (و یبقی وجه ربک) و (یدالله فوق ایدیم) آیتلرینک
 تفسیرنده وجهی ذات ایله ویدی قدرت ایله تفسیر ایشلردر
 (قالصا) قالص دو ه نک شفتینندن برینه دیناور لکن
 بوراده اسم مقیدک مطلقه اطلاق قبیلندن مجاز مرسل اوله رق
 قالص ایله ناقص مراد در (مفهوم ایات) بسمله

وحدله وصلوله دن صکره بن دیرم که منطقتک جنانه نسبتی
 نحوک لسانه نسبتی کبیدر زیرا منطق افکاری خطادان
 حنظ ومفهوم دقیتدن غطا و حجابی کشف و رفع ایدر .
 ایمدی سن فن منطقتک اصول قواعدینی اخذ و ضبط ایت که فنون
 وفوائدینی جمع ایلیه سین . سماء علم منطته آلت ارتقا اولمق
 اوزره (ساءمنورق) ایله تسمیه ایلیدیکم اشبو اثرمک افاده ده
 قالص و ناقص اولیوب ذات ککریمی ایچون خالص
) یعنی قصد شهرت و محمدت کبی ابطال عمل ایده جا ک شیلردن
 عاری و حسی (اولسنی و مبتدی ایچون مطولاته اهتداسنه
 مدار کافی اولمق اوزره نافع قیلمسنی مولای متعالدن نیاز
 وابتیال ایدرم دیمکدر .

(فصل فی جوار الاشتغال)

وَ الْخُلْفُ فِي جَوَازِ الْأَشْتِغَالِ * بِهِ عَلَى ثَلَاثَةِ أَقْوَالٍ
 فَابْنُ الصَّلَاحِ وَالنَّوَّاسِيُّ حَرَّمَ * وَقَالَ قَوْمٌ يَنْبَغِي أَنْ يَعْلَمَا
 وَالْقَوْلُ الْمَشْهُورُ الصَّحِيحُ * جَوَازُهُ لِكَامِلِ الْقَرِيحَةِ
 مِمَّا مَارَسَ السُّنَّةَ وَالْكِتَابَ * لِيَتَبَدَّى بِهِ إِلَى الصَّوَابِ

(والخلف) اختلاف متناسنه اسم مصدر در و کلامده

اكتناء اولوب (في جواز الاشغال وفي عدمه) ديمكدر
 ضمير علم منطقه عائد ايده ده بوراده مراد بعض كتب متقدمين ده
 مذکور اولوب ضلالات فلا سفه دن خالی اوليان مباحث
 منطقيه در و الابومن ايله مختصر سنوسی و ایسا غوجی و سائره کبی
 آثار متأخرین ايله اشتغال اویله مختلف فیه اولیوب بلکه هر
 اقلیم اهالیسی اوزرینه فرض کفایه در (علی ثلاثه)
 تنویس ایلددر که اقوال اندن بدلددر (النواوی) علی ذیر القیاس
 شام قراسندن نوی قریه سنه منسوبدر هزیرا قیاس اولان نووی
 کلمسی ایدی (ینبغی) انبناء ايله بوراده مراد استحبابدر
 (مفهوم ایات) منطق ايله (یعنی ضلالات فلا سفه دن
 خالی اولیان مباحث منطقيه ايله) اشتغال اولمسنک جواز
 و عدم جوازی حتمده اختلاف اقوال علما وچ کونه در امام
 ابن الصلاح و امام نووی انکاه اشتغالی تحریم ایشلددر بر طاقمی ده
 بیلتمسنک مستحب اولدیغنه قائل اولمشلددر (امام حجة الاسلام
 الغزالی بونلر دندر) قول مشهور معمول به بودر که
 کامل القریحه اولوب عتائد حقه بی عتائد باطله دن تفریق
 ایده جاک مرتبه ده کتاب و سنت ايله ممارسه سی بولنان کسنه
 ایچون منطقیات ايله اشتغال جائزدر زیرا او کسه انکاه حق
 و صوابه اهتدا ایدر .

(انواع العلم الحادث)

ادراك مفرد تصورا علم * ودرک نسبت بتصدیق وسم
 ووقدم الأول عند الوضع * لانه مقدم بالطبع

(ودرک نسبت) وادراك وقوع نسبة حکمیة دیمکدر
 (مفهوم بیتین) ادراك مفرد (یعنی مشتمل نسبت حکمیة
 اولیان ادراك) (تصور) نامیله معلوم وادراك
 وقوع نسبت حکمیة (تصدیق) اسمیله موسوم اولدی . ذکر
 و تحریر و تعلم و تعلیم وقتنده اولی یعنی تصوری تصدیق اوزرینه
 تقدیم ایت زیرا تصورک تصدیقه تقدم طبیعیسی واردر .
 مترجم دیرکه تقدم بش نوع اولوب انلری بعض فضلا نظم آتیده جمع
 ایتشدر :

وخمسة أنواع التقدم یافتی * أقر بهايت من الشعور واعترف
 تقدم طبع والزمان وعلة * ورتبة أيضا والتقدم للشرف

برنجیسی (تقدم بالطبع) در : اثینہ نسبتله واحدک
 و تصدیقه نسبتله تصورک تقدمی کبی . ایکنجیسی
 (تقدم بالزمان) در . ابنه نسبتله ابک تقدمی کبی او چنجیسی

(تقدم بالعله) در : پارتهده کی یوزوکت حرکتهه نسبتله یرمفک
 حرکتک تقدمی کبی . در دنجیسی (تقدم بالرتبه) در
 امامك مأدوده تقدمی کبی . بشنجیسی (تقدم بالشرف) در
 عالمك جاهله تقدمی کبی . تم کلام المترجم .

وَالنَّظَرِي مَا احتِاحَ للتَّأَمُّلِ * وَعَلَسَهُ هُوَ الضَّرُورِي الْجَلِي

(والنظري) وزن ایچون اسکان یاء ایله در عکس ایله
 مراد ضد و مقابل دیمک اولوب یوقسه اشاغیده ذکر
 اولنه جتی عکس اصطلاحی دکادر بویتده مصنف علم تصوری
 وتصدیقی دن هر برینک شامل اولدیغی نظری و ضروری بی
 تعریف ایتمشدر (مفهوم بیت) علم نظری تأمله (یعنی
 کرك تصوری و کرك تصدیقی اولسون فکر ونظره) محتاح
 اولان ادراکدر مقابلنه ضروری تعبیر اولنورکه تأمله
 محتاح اولیان ادراک دیمکدر اکا (جلی) و (بدیهی) دخی دینور

وما به الی تصورٍ وُصِّلَ * يدعی بقولٍ شارحٍ فلتبتهل
 وما لتصدیقٍ به توُصِّلا * بجِّةٍ یعرفُ عند المقلا

(به الی تصور) وصلیه متعلندر (وصل) بناء دفعول
 ایله توصل معناسنه اولوب مانک وصلاسی یاخود صفتیدر

(فلتبتهل) فلتجتهد في البحث معنائه اوله رق تكمله یتدر
 (يعرف) یسمى معنائه در (عندالعقلا) آل عهد ایچون
 اولوب معهود بوفنك اربایدرد (مفهوم بیتین) کندیوسیله
 تصویره توصل اولنان شیئه (قول شارح) دینور
 (انسانك تعریفنده حیوان ناطق کبی) ایمدی سن سعی
 واجتهاد ایت . و کندیوسیله تصدیقه توصل اولنان
 شیئه عندالعقلا (یعنی ارباب فن منطق عندنده) (حجت)
 وقیاس تسمیه اولنور (حدوث عالم اوزرینه استدلالده
 المعالم متغیر وکل متغیر حادث دینمك کبی)

(انواع الدلالة الوضعية)

دلالت یا وضعیه ویا عقلیه ویاخود عادیه اولمقدن وبونترك
 هر رنده دال علی المعنی اولان شیء الفاظ قسمندن ویاخود
 لفظك غیری بر قسمندن بولتمندن خالی اولمامغله اقسام دلالت
 التي به بالغ اولور . مناطقه یالكز دلالت لفظیه وضعیه دن
 بحث ایله دلالات سائره بی ترك ایلدكردن مصنف دخی افاده سنی
 اكا قصر ایتمشدر . بالاده (انواع الدلالة الوضعية)
 دیوب لفظیه قیدینی و اشغیده (دلالة اللفظ الخ) دیهرک
 وضعیه قیدینی حذف ایلمکده صنعت احتیثك واردرد .

دلالة اللفظ علی ما واقعته * يدعو نهما دلالة المطابقة
 وجزئه تضمننا وما نزم * فهو التزام ان يعقل التزم

(وجزئه) علی حرفك معمولی اوزرینه معطوفدر
 (تضمنا) فی الاصل مضاف الیه ایکن مضاف محذوفك
 مقامنه اقامه اولمشدرکه یدعونك معمولی اولان دلالة المطابقه
 اوزرینه معطوفدر بویه عاملین مختلفینك معمولینی اوزرینه
 عطف اخفش الیه کسائی عندنده جائزدر بناء علیه اصل ترکیب
 (ودلالة اللفظ علی جزء ما واقفه یدعونها دلالة تضمن) در
 (مفهوم بیتین) لفظك وضعاً معنای موافقی اوزرینه
 (مثلاً لفظ انسانك حیوان ناطقه) دلالتنه دلالت مطابقه
 ومعنای مطابقتك جزئه (یعنی مثلاً لفظ انسانك بالآز حیوانه
 یاخود ناطقه) دلالتنه دلالت تضمنیه دینلور (قابل علم
 وصنعت کتابت کبی) لفظك ذهنده لازمه دلالتی دلالت
 التزامیه در اشبو لازمك ذهنی اولسی مشروطدر .

(فصل فی مباحث الالفاظ)

مستعملُ الالفاظِ حیث یوجدُ * اما مرکبٌ واما مفردُ
 فأولُ ما دل جزؤه علی * جزء معناه بعکسِ ما تلاً

(حیث یوجد) فی ای ترکیب یوجد وینطق به دیمکدر
 (علی جزء) ضم زای الیه در تلاده مستتر اولان ضمیر مایه

وضمیر مقدر منصوب مرکبه عائد اولوب تقدیری ماتلاه در
 (مفهوم بیتین) الفاظ مستعمله بولندیغی موقوده یا مرکب
 ویاخود مفرد اولور . اولکیدیسی (مرکب) ایکنجینک عکسنه
 اولهرق اول لفظدر که انک جزئی معناسنک جزئنه دلالت
 ایلیه . (مفرد) اول لفظدر که انک جزئی معناسنک
 جزئنه دلالت ایله یه (شو حالده غلام زید کبی مرکب
 اضافی و حیوان ناطق کبی مرکب تقییدی . وزید قائم کبی مرکب
 اسنادی مرکبه اسم و فعل و حرف و علم اولدقلری حالده
 عبدالله و حیوان ناطق و حجه الاسلام امشالی الفاظ مفردده
 داخل اولور) .

وهو علی قسمین أعنی المفردا * کلمی او جزئی حیث وجدا
 تفهیم اشتراک الکللی * کاسد و عکسه الجزئی

(وهو) بیت سابتده کی ماتلادن مفهوم اولان تالی یه
 عائددر (أوجزئی) تمل حرکه و منع صرف ایله در
 (وجدا) انف اطلاق ایچوندر (تفهیم اشتراک) خبر
 مقدم اولوب (الکللی) مبتدا مؤخردر
 (مفهوم بیتین) مفرد ایکی قسم اولوب قنغی ترکیبده
 بولنورسه یا کللی ویاخود جزئی در کللی بین الافراد اشتراکی

افهام اید ندر اسد کبی انک عکسی جزئی در (که بین
الافراد اشتراکی مفہم اولیا ندر علم اولدیغی حالده
زینت کبی)

وَأُولَٰئِكَ إِن فِيهَا نُدْرَجُ * فَانْسِبَهُ أَوْ لِعَارِضٍ إِذَا خَرَجَ

(واولا) اشتغال اوزره منصوب اولوب (فانسبه)
ده کی فء زائد در که تقدیری (واولا للذات انسبه ان اندر ح
فیها) در (اولعارض) او انسبه لعارض دیمکدر
(اذا خرج) اذا خرج عن الذات تقدیر نده در (مفہوم
بیت) اولی (یعنی کلی بی) اگر (جنس و فصل کبی)
ذاتده مندرج اولورسه ذاته نسبت ایت (یعنی یاء نسبتله
ذاتی در دی) واکر (خاصه و عرض عام کبی) ذاتدن
خارج اولورسه عرضه نسبت ایت (یعنی عرضی در دی)

وَالْكَلِمَاتُ خَمْسَةٌ دُونَ انْتِقَاصٍ * جِنْسٌ وَفَصْلٌ عَرَضٌ نَوْعٌ وَخَاصٌّ
وَأَوَّلُ ثَلَاثَةٍ بِلَا شَطَطٍ * جِنْسٌ قَرِيبٌ أَوْ بَعِيدٌ أَوْ وَسْطٌ

(والکلیات) یانک تخفیفی (و خاص) ده صادق تخفیفیه
هانک حذفی ضرورت ایچوندر (دون انتقاص) اکتفاء